

รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริม
เศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท
The Development of A Handwoven Fabric Products Model
to Create Value Added and Promote the Community
Economy of Ban Noen Kham, Chainat Province

Received 9 December 2024

Revised 11 January 2025

Accepted 25 January 2025

นภัศรณ ฐปแก้ว¹

Naphaskorn Thupkao²

นรินทร์ สังข์รักษา³

Narin Sungrugs⁴

รัชฎาพร เกตานนท์⁵

Ratchadaporn Ketanon⁶

ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา⁷

Tippawan Sukjairungwattana⁸

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการณ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ (2) พัฒนารูปแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย E-mail: ija999@hotmail.com

² Doctoral student in the Doctor of Philosophy Program in Development Education, Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand.

³ ศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพชรบุรี ประเทศไทย E-mail: narin_324349@yahoo.co.th

⁴ Professor Dr., Lecturer of Faculty of Management Science, Silpakorn University, Petchaburi, Thailand.

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย E-mail: ketanonnew_r@su.ac.th

⁶ Assistant Professor Dr., Lecturer of Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand.

⁷ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย E-mail: sukjairungwatta_t@su.ac.th

⁸ Assistant Professor Dr., Lecturer of Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand.

(3) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (4) ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้นำชุมชน 5 คน ผู้บริหาร 5 คน ชาวบ้านในชุมชนบ้านเนินขาม 5 คน และนักท่องเที่ยว 5 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กลุ่มเป้าหมายในการทดลองเป็นตัวแทนกลุ่มผ้าทอมือบ้านเนินขาม จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง การรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การศึกษาพื้นที่ที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 พื้นที่ มีการออกแบบลวดลายที่มีฐานจาก วิถีชีวิตวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อยอดโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ออกแบบเพิ่มเติม นำนวัตกรรมมาพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของตลาดและมีปัจจัยความสำเร็จ คือ สามารถผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ แฟชั่นยุคใหม่ มีผลงานรูปแบบสีสันทันสมัย แต่คงกลิ่นอายภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างลงตัว ด้านผ้าทอมือบ้านเนินขามและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ (2) ผลการร่างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ได้รูปแบบ “TEDLAND Model” ประกอบด้วย Technical: T, Economy: E, Design: D, Local wisdom: L, Added value: A, Natural of community: N และ Development: D ที่ผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ (3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4) ผลการประเมินผลที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์, ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ, การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์, ชุมชนบ้านเนินขาม

Abstract

The objectives of this research are: (1) to study examples of best practice and community needs in developing hand-woven fabric products in Chainat Province, (2) to develop a handwoven fabric products model to create value added and promote the community economy of Ban Noen Kham, Chainat Province (3) to experiment with the hand-woven fabric product development model to create added value and promote the community economy of Ban Noen Kham, and (4) evaluate and improve the hand-woven fabric product development model to create added value and promote the community economy of Ban Noen Kham. The key informants consisted of 20 people, including 5 community leaders, 5 executives, 5 villagers of Ban Noen Kham community, and 5 tourists. The target group consisted of 20 representatives from Ban Noen Kham hand-woven fabric groups, who were selected using purposive sampling methods for in-depth interviews.

The results of the research found that: (1) best practices in the three areas studied involved pattern designs based on local lifestyle, culture, and wisdom, which were then enhanced with creativity, additional design, and innovation to develop products that meet market demands. Key success factors included effectively combining local wisdom with modern fashion to produce beautiful and contemporary pieces that maintained the

local heritage. While the hand-woven fabric was recognized for its outstanding, unique, and generationally inherited identity, its high cost was noted as a challenge. Recommendations for development centered on diversifying the products through creative, modern, beautiful, and practical designs suitable for daily use, effectively blending local wisdom with modern styles. (2) The results were presented through the "TEDLAND Model," which was developed through a collaborative community-participation drafting process and certified by experts, and comprised the following components: Technical (T), Economy (E), Design (D), Local wisdom (L), Added Value (A), Natural of Community (N), and Development (D). , (3) The evaluation and certification results for the development model of Ban Noen Kham's hand-woven fabric products (aimed at creating added value and promoting the local economy) indicated that the overall correctness, appropriateness, and feasibility of implementation were rated at the highest level, with an average score of 5.00. This top rating also applied to the components of product development and the elevation of local wisdom inheritance. Other factors also received high marks: creating economic opportunities for the community, creativity of product models, adding value to products, product identity, techniques used in product models, products promoting environmental conservation (via natural materials and colors), and applied appropriate technology and (4) The results of the evaluation of the development of the handwoven fabric products model for creating value added and

promoting the community economy of Ban Noen Kham, Chainat Province, were at the highest level, with an average of 4.78.

Keywords: Product development, Hand-woven fabric product, Value-added product, Ban Noen Kham community

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 ซึ่งกำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนา เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศ ที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่เป็นผลมาจากข้อสรุปแนวโน้มหลักที่ประเทศไทยและโลก อาจต้องเผชิญในระยะเวลาอันใกล้ ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจากการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตที่มีราคาถูกและใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจที่มีระดับการพัฒนาสูงขึ้นโดยการมองหาพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจใหม่ ที่เน้นการพัฒนาด้วยการเจริญเติบโตแบบสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานของความได้เปรียบของประเทศ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2567)

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติทั้งในมิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ มิติทางสังคมที่การยกระดับรายได้ของประชาชน การแก้ปัญหาด้านความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ยังคงมีช่องว่าง มิติสิ่งแวดล้อมที่การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันปรากฏการณ์ Soft power เป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงมากขึ้น รัฐบาลไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลักดัน Soft power และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทย (Creative industry) ให้เป็นหนึ่งในฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และขยายศักยภาพสู่การส่งออกในระดับสากล กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมและสินค้าของไทย คือยุทธศาสตร์หนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้นกลไกขับเคลื่อนสำคัญในกระบวนการ Soft power คือ การต่อยอดต้นทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้พัฒนาทั้งรายได้และคุณภาพชีวิตของผู้คน รวมถึงการจัดการให้เกิดระบบนิเวศสร้างสรรค์ที่เอื้อให้เกิดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และโครงสร้างสังคมที่ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้อย่างอิสระเสรี สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2566) ซึ่งสะท้อนถึงมุมมองว่า การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เป็นสินทรัพย์ที่มีการฝังตัวและให้คุณค่า นอกเหนือจากมูลค่าทางเศรษฐกิจเมื่อผลิตภัณฑ์มีการฝังตัวของวัฒนธรรม ที่เรียกว่าสินค้าวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างสรรค์งานให้เป็นทุนทางสังคม ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ความรู้จากการถ่ายทอดดังกล่าวสามารถสืบสาน พร้อมทั้งนำนวัตกรรม การสืบสานภูมิปัญญาที่ได้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าทางด้านภายในจิตใจและภายนอกซึ่งถือเป็นการชักจูงโน้มน้าวดึงดูดให้ผู้ซื้อพอใจและยอมรับโดยไม่มี การบังคับ เป็นความต้องการที่เกิดจากการสร้างสรรค์ แต่ปัญหาที่สำคัญ คือ การผลิตผ้าทอมือ ให้มีความโดดเด่น สวยงาม และขายได้ ซึ่งยังไม่สามารถเพิ่มมูลค่าได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา การพัฒนารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่สามารถขายได้ มีความโดดเด่นสวยงาม และการสร้างเศรษฐกิจของชุมชนและของประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ การปฏิบัติที่เป็นเลิศ และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของ บ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development [R & D]) งานวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ หมายเลขใบรับรอง COA 67.1022-069 ลงวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2567 ของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร หลังผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยตามลำดับ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) เป็นการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้านแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ และสภาพการณ์ การปฏิบัติที่เป็นเลิศใน 3 พื้นที่ ข้อมูลเบื้องต้นผ้าทอมือบ้านเนินขาม และความต้องการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ดำเนินการหลังการได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development [D and D]) ผู้วิจัยจัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนิน

ขาม จังหวัดชัยนาท และรับรองรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญในการรับรองรูปแบบ จำนวน 5 คน โดยมีการสมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำไปทดลองใช้ (Implementation [I]) กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านเนินขาม จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบถามก่อนและหลังการอบรม แบบประเมินผล และการจัดกิจกรรมเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ดำเนินการหลังการได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) เป็นการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ (Evaluation [E]) กลุ่มตัวอย่าง 20 คนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 3 ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ แบบประเมินผล และการสัมภาษณ์เชิงลึก 5 คน รวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์ การปฏิบัติที่เป็นเลิศและความต้องการ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ จังหวัดชัยนาท

1.1 ผลการศึกษากการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 พื้นที่พบว่า ชุมชน กลุ่ม วิสาหกิจขนาดย่อมแบรด์บายศรี (โดยผู้วิจัยใช้ชื่อกลุ่มตามความเป็นจริง) มีข้อเด่น คือ มีความคิดสร้างสรรค์ก้าวทันโลกตลอดเวลา ทันโลกทันเหตุการณ์ ตาม สมัยนิยมของโลกตลอดจนสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายไม่ซ้ำกัน หนึ่งชิ้นมีเพียง หนึ่งเดียวในโลก โดยออกแบบภายใต้ concept “เดินดิน ดูดี” หมายถึงสามารถ สวมใส่ไปได้ทุกโอกาสไม่ใช่เฉพาะเดินแพชั่นเท่านั้น ผลงานทุกชิ้นผสมผสาน

ระหว่างทุนวัฒนธรรมเดิมกับแพชชั่นยุคปัจจุบัน ราคาผลิตภัณฑ์สามารถจับต้องได้ทุกเพศทุกวัย สามารถซื้อได้ มีช่องทางตลาดที่กว้าง และมีการจัดเก็บรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นคอลเลคชันอย่างเป็นระบบ

ข้อเด่นกลุ่มทอผ้าบ้านแม่สารบ้านตอง (โดยผู้วิจัยใช้ชื่อกลุ่มตามความเป็นจริง) ทุกผืนผ้าเกิดจากภูมิปัญญาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างชัดเจน ใช้วัตถุดิบในการทอผ้าเกรดพรีเมียม คือเกรดที่ดีที่สุดทุกผืน ทุกผืนผ้าที่ทอออกมาจึงมีความงดงามเป็นอย่างยิ่ง การออกแบบลวดลายผ้ามีการอนุรักษ์ลวดลายเดิมผสมผสานกับปัจจุบัน เพื่อให้เกิดลายอัตลักษณ์ที่มีความงดงามและแปลกออกไป เช่น ลายดั้งเดิมโบราณ คือ ลายดอกพิกุล นำมาออกแบบผสมผสานกับลายกาแลซึ่งเป็นลายปูนปั้นที่อยู่ในโบสถ์ วิหารของวัด ได้ผ้าลายใหม่ขึ้นมามีชื่อว่า “ลายดอกพิกุลกาแลโบราณ” เป็นต้น กลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มแบ่งหน้าที่ในกระบวนการทอผ้าอย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งหน้าที่ตามความเชี่ยวชาญความถนัด ของแต่ละบุคคล กลุ่มทอผ้าบ้านแม่สารบ้านตองมีความโดดเด่นในการทอด้วยวิธียกดอกที่ประณีตงดงาม เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการศึกษาค้นคว้าค้นหาลวดลายโบราณที่มีความงดงามและทอขายอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผืนผ้า มีการจัดเก็บรายละเอียดของผืนผ้า ลงใน Gi และผลิตภัณฑ์ได้รับรองมาตรฐานตรานกยูงพระราชทาน โดยกรมหม่อนไหม กระทรวงมหาดไทย

ข้อเด่นกลุ่มทอผ้าสตรีบ้านศรีดอนชัย (โดยผู้วิจัยใช้ชื่อกลุ่มตามความเป็นจริง) ทุกผืนผ้าเป็นการทอลายโบราณของชาติพันธุ์ไทลื้อ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญารักษาวัฒนธรรมการทอผ้าจากรุ่นสู่รุ่น กลุ่มมีความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมมีการแบ่งหน้าที่ทอผ้ากันอย่างเป็น ระบบ มีการคิดค้นทดลองใช้สีธรรมชาติมาทอผ้าจึงเป็นกลุ่มที่มีความโดดเด่นเรื่องของการใช้สีธรรมชาติ ในการทอผ้า มีความเชี่ยวชาญในการทอผ้าโดยเทคนิควิธีเกาะลัว้อย่างงดงามยิ่ง และการทอผ้าโดยวิธีจกแล้วใส่สีสันทองอย่างสวยงามเพิ่มขยายช่องทางตลาดทางเพจและไลฟ์สด และขายทางออนไลน์สร้างมูลค่าเพิ่มโดยการตัดเย็บเป็นเสื้อไทลื้อ ซึ่งเป็นเสื้อเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทลื้อ

1.2 ผลการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือชุมชนของ บ้านเนินขามเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มทอมือบ้านเนินขามมีจุดแข็งคือฝืนผ้ามีลวดลายสีสันทัดเด่น ลวดลายมีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของบ้านเนินขาม สมาชิกกลุ่มผ้าทอมือบ้านเนินขาม มีความเชี่ยวชาญในการทอผ้าแบบมัดหมี่ ทอยกดอกและตีนจก นอกจากนี้จุดแข็งของกลุ่มคือมีการสืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันงดงาม สำหรับจุดอ่อนและความต้องการของชุมชนบ้านเนินขาม คือ ชุมชน มีความต้องการนำเทคนิควิธีการใหม่ๆ มาสร้างสีสันทาให้ผ้ามีความสวยงาม เพิ่มมูลค่า เช่น ผ้าพิมพ์ลายจากวัสดุธรรมชาติ “Ecoprint” การมัดย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ การนำผ้าทอมือมาปัก หรือวาดลวดลาย พร้อมทั้งควรนำเศษผ้าที่เหลือมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น นำมาทำกระเป๋า ย่าม กิ๊บติดผม โบว์ผูกผม เข็มกลัด สร้อยคอ และควรนำผ้าทอลายข้อโบมะขามที่เป็นลายอัตลักษณ์จังหวัดชัยนาท มาสร้างมูลค่าเพิ่มอื่นๆ นอกจากทอเป็นผ้าผืน เนื่องจากเป็นลายที่ทำให้ตำบลเนินขาม เป็นที่รู้จักในวงกว้างขึ้น มีผู้มาท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชนและกลุ่มทอผ้าบ้านเนินขาม

2. การร่างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท

ที่มาของรูปแบบ มาจากการศึกษาสภาพการณ์ และความต้องการของพื้นที่วิจัยชุมชนบ้านเนินขามที่ได้ศึกษาจากเอกสาร และการลงพื้นที่สำรวจและศึกษาพื้นที่ปฏิบัติที่มีความเป็นเลิศในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ แล้วสังเคราะห์และสรุปนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านเนินขามจังหวัดชัยนาท โดยร่างรูปแบบ บนความเป็นไปได้ มีประโยชน์ มีความเหมาะสม ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นำมาออกแบบ และนำเสนอผ่าน “TEDLAND Model” โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ T = Technical หมายถึง เทคนิคการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ ได้แก่ การมัดย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ เทคนิคการนำวัสดุธรรมชาติมาพิมพ์ลายลงใน ผ้า (Ecoprint) เทคนิคการทอผ้า แบบต่างๆ

รวมถึงเทคนิคการตัดเย็บเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ E = Economy หมายถึง เศรษฐกิจชุมชน การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม อยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน D = Design หมายถึง ออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชนให้มีรูปทรง ขนาด สี สีนเหมาะสม สวยงาม สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและในโอกาสต่างๆ ทันยุคและร่วมสมัย L = Local wisdom หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชน ต้องอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงไว้ และต่อยอดผสมผสานกับรูปแบบใหม่ยุคปัจจุบันอย่างลงตัว A = Add Value หมายถึง มูลค่าเพิ่ม การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชน ต้องเป็นไปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ ต้องตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าและนักท่องเที่ยว N = Natural of Community หมายถึง ความเป็นธรรมชาติตามวิถีชีวิตของชุมชน การพัฒนารูปแบบต้องแฝงด้วยธรรมชาติของคนในชุมชน คือ มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมการทอผ้าที่เป็นภูมิปัญญาสืบทอดกันมา เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยโดยไม่ลืมรากเหง้าความเป็นตัวตน และ D = Development หมายถึง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชน ในด้านเทคนิคการผลิตเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลายทันสมัยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ โดยออกแบบเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้สามารถจำหน่ายได้มากขึ้น ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ดีขึ้น โดยการพัฒนาทุกด้านดำเนินไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน ปัจจัยเอื้อ หมายถึง ต้นทุนความเข้มแข็งภายในของชุมชน ทั้งทักษะการทอและภูมิปัญญาที่สืบทอดมายาวนาน ผสานกับความสามัคคีของกลุ่มสมาชิกที่มีทัศนคติเปิดกว้างพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญช่วยให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถต่อยอดสู่ความสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น ปัจจัยสนับสนุน หมายถึง พลังขับเคลื่อนจากความร่วมมือของคนทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้บริหารและผู้นำชุมชนที่หนุนเสริมนโยบายและงบประมาณ ผสานกับความตั้งใจของสมาชิกกลุ่มทอผ้าและคนในชุมชนที่เป็นกำลังหลักในการผลิต

และสร้างสภาพแวดล้อมที่เข้มแข็ง ช่วยผลักดันให้การดำเนินงานสำเร็จได้
อย่างราบรื่น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1

แสดงร่างรูปแบบการพัฒนาผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจ
ชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท

การรับรองรูปแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 คน แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไป
ได้ และการใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านการรับรอง

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบมาทดลองใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ
เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท
ผ่านการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อให้ความรู้
เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และมีการอบรมเชิงปฏิบัติการการมัดย้อมผ้าด้วย
สีธรรมชาติและ EcoPrint การระดมความคิดผู้เข้าอบรมด้านการพัฒนารูปแบบ

ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ และนำข้อสรุปรูปแบบใหม่มอบหมายให้ผู้เข้าอบรมไปใช้แปรรูปผลิตชิ้นงานตามรูปแบบใหม่ที่ได้เรียนรู้จากการอบรมคนละ 1-2 ชิ้นงาน และผู้วิจัยนำเข้าสู่การประเมินผลที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท จากนั้นมีการจัดแสดงผลิตภัณฑ์ ผ่านการจัดกิจกรรมเดินแบบแฟชั่นโชว์ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีผลดังนี้

3.1 ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ จากการเปรียบเทียบผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้แบบทดสอบความรู้ในการอบรมเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท จำนวน 1 ชุด มีคำถาม 20 ข้อ พบว่า ความรู้ก่อน และหลังการอบรมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

แสดงผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท

การทดสอบ	จำนวนผู้ เข้าอบรม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	t	Sig.
ผลการทดสอบก่อน	20	19.6	0.754	2.373*	.028
ผลการทดสอบหลัง	20	20.0	0.000		

* $P < .05$

3.2 ผลการจัดแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยการจัดกิจกรรม

Fashion Show หลังจากการจัดแสดงแบบผลงานแฟชั่นโชว์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือผ่านไป กลุ่มทอผ้าได้รับการสั่งซื้อ (ออเดอร์) จากลูกค้าเป็นจำนวนมาก ได้รับการติดต่อเพื่อไปจัดบูธจำหน่ายและแสดงผลภัณฑ์ในงานต่างๆ รวมถึงมีนักท่องเที่ยวทั้งที่มาส่วนตัวและเป็นหมู่คณะ มาชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชนบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท ส่งผลให้กลุ่มทอผ้ามีความพึงพอใจกับผลงานครั้งนี้เป็นอย่างมาก ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2

แสดงแบบผลงานผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท

ที่มา: ผู้วิจัย, 2567.

4. ผลการประเมินและปรับปรุงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท

4.1 ผลการประเมินผลที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาทอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.78 ประเด็นการประเมินผลที่มีต่อรูปแบบ มีดังนี้ E – เศรษฐกิจชุมชน และความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.92 รองลงมาคือ A – เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ มีค่าเฉลี่ย 4.88 D – ออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของชุมชน ด้วยรูปแบบที่ทันสมัย มีรูปทรง มีขนาดสีสันทันที่เหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบที่นำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.84 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีความเหมาะสม และรูปแบบที่ได้นี้สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.80 องค์ประกอบของรูปแบบแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน ปัจจัยสนับสนุนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน N – ความเป็นธรรมชาติ วิถีชีวิตของชุมชน ความเหมาะสมของรูปแบบที่ได้ และรูปแบบที่ได้นี้สามารถเพิ่มรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.76 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน และ D – การพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.72 ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ และ T – เทคนิคการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.68 และ L - ภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบมีความผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับยุคปัจจุบันอย่างลงตัว มีค่าเฉลี่ย 4.64 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพการณ์ สภาพการณ์ด้านผ้าทอมือบ้านเนินขาม และความ ต้องการของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ พบว่า ด้านความเป็นมาและ การสืบสานภูมิปัญญาของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านเนินขาม อพยพมาจาก กรุงเวียงจันทน์ประเทศลาว บรรพบุรุษได้นำวัฒนธรรมการทอผ้าเข้ามาด้วย ผ้าทอ ของบ้านเนินขามมีความโดดเด่นทรงคุณค่า มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการเรียนรู้ เทคนิคใหม่ๆ เกี่ยวกับการทอผ้า เพื่อให้ผ้าทอมือของชุมชนบ้านเนินขาม มี คุณภาพสามารถจำหน่ายได้และเป็นที่ยอมรับเป็นที่ต้องการของตลาดปัจจัยเสริมที่ ดี คือ คนในชุมชนบ้านเนินขาม เป็นผู้ที่มีความรักและภาคภูมิใจในภูมิปัญญา ของตน มีการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมของบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งวัฒนธรรม ด้านภาษา วัฒนธรรมด้านดนตรี วัฒนธรรมด้านอาหาร รวมถึงวัฒนธรรมการแต่งกาย การทอผ้าชุมชนบ้านเนินขามมีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับ สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2552) ได้กล่าวถึง การพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จำเป็นต้องพิจารณาถึงความ สมดุล ระหว่างความมั่งคั่งจากผลงาน ทางความคิด วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นกับความสุขอย่างยั่งยืนของชุมชนเป็นแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบน พื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษาการสร้างสรรคงาน และการใช้ทรัพยากรสิน ทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับการสังสมความรู้ของสังคม วัฒนธรรมอันดีงาม และ เทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ นำมาถ่ายทอดประยุกต์ใช้ในการผลิตผ้าทอมือ ชุมชนบ้านเนินขามตามแนวคิดและวิธีการผลิตผ้าของชุมชนบ้านเนินขามให้มี ความสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ดอนอ่อนนเบา และ จิรวัฒน์ พิระสันต์ (2563) ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมพัฒนาผ้าฝ้ายทอมืออัตลักษณ์ท้องถิ่น จังหวัดเลย พบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้ามีส่วนร่วมในการร่วมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้า ทออัตลักษณ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ด้านการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมผ้าฝ้ายทอมือ ทำให้เกิดกระบวนการการวิเคราะห์จากปัญหาที่เกิดขึ้นและจากกิจกรรมฝึกอบรมให้ ความรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม จึงเป็นการทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สภาพการณ์ด้านความต้องการของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ พบว่า ผ้าทอมือเป็นพื้นของชุมชนบ้านเนินขามมีราคาค่อนข้างสูง ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือโดยแปรรูป ให้มีความหลากหลาย มีการออกแบบที่สร้างสรรค์ ทันสมัย สวยงาม สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นของฝากของที่ระลึกได้ เช่น เสื้อผ้า เข็มกลัด กิ๊บติดผม สร้อยคอ โบว์ผูกผม กระเป๋า ยาม หมวก เป็นต้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับรูปแบบ ของยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับ งานวิจัย โชติ บดีรัฐ และคณะ (2563) การสร้างมูลค่าเพิ่มของ ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นดินจกชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ พบว่า แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าขึ้นดินจก ทางกลุ่ม ควรมีการทอผ้าขึ้นให้มีลวดลายที่ทันสมัย หลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และออกแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าขึ้นดินจกในการนำมาใช้ ประโยชน์ใหม่ เช่น กระเป๋า ยามสะพาย เป็นต้น

2. รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม มีการร่าง รูปแบบเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมือและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของ บ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท สรุปข้อมูลจากการศึกษาสภาพการณ์ และ ความต้องการของพื้นที่วิจัยชุมชนบ้านเนินขาม ร่างรูปแบบความเป็นไปได้ มี ประโยชน์ มีความเหมาะสมและมีความทันสมัยมากขึ้น โดยโมเดลแต่ละตัวมา จากการสังเคราะห์และการรวบรวมข้อมูล นำมาร่างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเนินขาม จังหวัด ชัยนาท ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นำมาออกแบบ และนำเสนอผ่าน “TEDLAND Model” มีการประเมินรับรองรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปสู่การทดลองรูปแบบ ประเมินและปรับปรุง เพื่อพัฒนา ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของบ้านเนิน ขาม สอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2566) กล่าวถึงการเพิ่มมูลค่า (Value addition) สามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่การปรับปรุง รูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ การได้รับมาตรฐานรับรอง

ผลิตภัณฑ์หรือบริการเพื่อรับรองคุณภาพสินค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาพรเจริญกิจกุล (2559) เรื่องการพัฒนารูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าไหมทอมือตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านแดกล ตำบลประทุน อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า รูปแบบผลิตภัณฑ์การสร้างมูลค่าเพิ่มผ้าไหมทอมือได้รูปแบบ “BAN PRATOON Model” โดยผ่านการรับรองรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ อันนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมทอมือที่ได้ประยุกต์ขึ้น ชุมชนบ้านประทุนสามารถนำรูปแบบไปสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าไหมทอมือได้ต่อไป

3. การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของ บ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท ผ่านการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ พบว่า ผู้เข้าร่วมการอบรม มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอมือบ้านเนินขาม สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปพัฒนาต่อยอดออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อไป ได้ สอดคล้องกับ มณฑลี ศาสนนันท์ (2566) ที่กล่าวถึงขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ว่าต้องมีการทดสอบแนวคิดและสร้างข้อกำหนดของระบบย่อย หลังจากได้แนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แล้ว จะนำแนวคิดนั้นไปทดสอบว่าสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าเพื่อช่วยกำหนดคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปสร้างเป็นต้นแบบเพื่อใช้ในการผลิต เช่นเดียวกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ดอนอ่อนเบา และ จิรวัดน์ พิระสันต์ (2563) ศึกษาเรื่อง นวัตกรรม การพัฒนาผ้าฝ้ายทอมืออัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดเลย พบว่า การพัฒนากระบวนการผลิตผ้าฝ้ายทอมือ การออกแบบเชิงสร้างสรรค์ ผสมผสานวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือสู่รูปแบบสากลร่วมสมัย เพื่อเพิ่มมูลค่า สมาชิกกลุ่มทอผ้ามีส่วนร่วมในการร่วมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทออัตลักษณ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ ด้านการออกแบบและพัฒนา นวัตกรรมผ้าฝ้ายทอมือ

ทำให้เกิดกระบวนการวิเคราะห์จากปัญหาที่เกิดขึ้นและจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม จึงเป็นการทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์

4. การประเมินและปรับปรุงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ การที่ผู้วิจัยได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือได้รูปแบบ “TEDLAND Model” ถือเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มทอผ้า มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแฟชั่นสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน เป็นธรรมชาติสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนบ้านเนินขามได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2566) กล่าวว่า การพัฒนาต้องเน้นตัวผลิตภัณฑ์ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์เดิม หรือคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยอาศัยการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ และวัดความสำเร็จของการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ การที่ผลิตภัณฑ์นั้นสามารถผลิตออกมได้และสร้างผลกำไรให้กับบริษัท เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Gogoi (2020) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องเรือนทอมือ ที่มีอยู่หลากหลายด้วยการผสมผสานลวดลายทอแบบอัสสัม พบว่าการออกแบบมีผลอย่างมากส่งผลต่อ ทางเลือกของผู้ซื้ออุตสาหกรรมเครื่องทอมือที่สมบูรณ์ ต้องมีกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีการออกแบบใหม่ๆ เพิ่มเติม และมีกลไกการตลาดที่เหมาะสม เพื่อให้มีความสามารถ ทางการตลาดสูงขึ้น เป็นไปในทิศทางเดียวกับ แพรภัทร ยอดแก้ว (2566) ศึกษา เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ในจังหวัดนครปฐมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งในจังหวัดนครปฐม มีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การเพิ่มจำนวนลวดลายบนพื้นผ้า การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีลวดลายใหม่ การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติและการสร้างตราสัญลักษณ์

องค์ความรู้ใหม่

ก่อให้เกิดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals [SDGs]) ตามเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนทุกรูปแบบและทุกพื้นที่ (SDG 1: End poverty in all its forms everywhere) และการลดความเหลื่อมล้ำของคนในชุมชน ตามเป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำภายในและระหว่างประเทศ (SDG 10: Reduced Inequalities) ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามเป้าหมายที่ 17 ร่วมมือเพื่อพิชิตเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 17: Partnerships for the Goals) ก่อให้เกิดความร่วมมือกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน เพื่อให้ชุมชนมุ่งพัฒนาไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน

สรุป

รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ “TEDLAND model” สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม ออกแบบผ้าทอมือให้สวยงาม สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สืบสานภูมิปัญญา และต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ส่งเสริมให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความมั่นคง ยั่งยืน และการที่ได้มีรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ ทำให้สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถช่วยต่อยอดให้กับผ้าทอมือในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้มีความทันสมัยตรงตามความต้องการของตลาดและกลุ่มลูกค้า ซึ่งสามารถสร้างรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. หน่วยงานระดับจังหวัดและท้องถิ่น เช่นสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดชัยนาท สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และ อบต.เนินขามควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผ้าทอมือบ้านเนินขาม

จังหวัดชัยนาทในทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มผ้าทอมือบ้านเนินขามได้รับความรู้ที่ทันสมัยทันโลกทันเหตุการณ์ตลอดเวลา โดยนำทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น มาผสมผสานให้ร่วมสมัยและมีความทันสมัยในการสร้างรูปแบบออกแบบ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าทอมือและสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน สร้าง Soft power ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ผ้าในชุมชน ทุกชุมชน ของจังหวัดชัยนาท และส่งเสริมเรื่องการตลาด ทั้งออนไลน์และออฟไลน์

2. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือระหว่างกลุ่มทอผ้าในประเทศ เพื่อเพิ่มทักษะเทคนิคต่างๆ ให้กับแต่ละกลุ่ม และจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อเป็นการสร้างรายได้เพิ่ม อีกทั้งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนอีกด้วย

3. หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและเครือข่ายชุมชน เช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ ควรส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ ดอนอ่อนเบา และ จิรวัฒน์ พิระสันต์. (2563). นวัตกรรมการพัฒนาผ้าฝ้ายทอมืออัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดเลย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(2), 22-42.
- โชติ บดีรัฐ, เบญจมาศ สุริวงษ์, อิศราพร ต๊ะเทียน, ก้องภพ มโนรา, ณัฐกิจแพงผม และ ธีระภัทร ใจบุญเรือง. (2563). การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นดินจากชุมชนบ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(1), 57-70.

- แพรรีทร ยอดแก้ว. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์ และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวคั้งในจังหวัดนครปฐมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม. *วารสารสังคมศาสตร์และนวัตกรรม*, 7(1), 14–30. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/261304>
- มณฑลลี ศาสนนันท์. (2566). *การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและวิศวกรรมย้อนรอย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *การสร้างมูลค่า*. https://designtechology.ipst.ac.th/wp-content/uploads/sites/83/2020/01/4_02%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%A1%E0%B8%B9%E0%B8%A5%E0%B8%84%E0%B9%88%E0%B8%B2-1.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). *รายงานการศึกษาเบื้องต้น: เศรษฐกิจสร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปี.ซี. เพรส (บุญชิน). https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/05/article_20151008143036.pdf
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2567). *ความคิดสร้างสรรค์ คืออะไร*. <https://www.ceo.or.th/th/about>
- อภิชา พรเจริญกิจกุล. (2559). *การพัฒนารูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ผ้าไหมทอมือตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านประทุนตำบลแด่ล อำเภอดงเจริญ จังหวัดสุรินทร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. บัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/23572>

Gogoi, N., Neog, P., & Saikia, D. (2020). Development of diversified handwoven furnishing products with amalgamated assamese woven motifs and assessment of consumer preference. *Asian Journal of Home Science*, 15(2), 281-288.
[https://researchjournal.co.in/online/AJHS/AJHS-15\(2\)/15_281-288_A.pdf](https://researchjournal.co.in/online/AJHS/AJHS-15(2)/15_281-288_A.pdf)